

יצא לאור ע"י מערכת

מעולפת ספרים
במשנתו של הבעש"ט הק"

גיליון כ'

פרשת וארא

מאמר בעניין "הלוואה" (ח"ב) ע"פ הנלמד במסגרת סדר הלכה יומית [שו"ע הרב חושן משפט הלכות הלוואה] לאור המבואר בספרי החסידות

טוב איש חונן ומלוה*

לוה ומלוה - משפיע ומקבל

עבודת המלוה היא העבודה של כל אחד מבני ישראל להתנהג לפנים משורת הדין ולעשות מעשים אע"פ שאינם בגדר הדין וההלכה, וכמו שכתבו הקדמונים¹ שטעם מצות "לא תהיה לו כנושה"² הוא לפנים משורת הדין³. כדוגמת איסור ריבית והשבת המשכון, שעל ידי שאין האדם נושה וגובה את חובו אלא משתדל "לבטוח בהשי"ת שימלא חסרונו"⁴ הוא מתדבק במידותיו יתברך שהוא "חנון"⁵ - כמו שנאמר בתורה לגבי מצות השבת המשכון "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני"⁶, כלומר שאע"פ שצעתו אינה על פי דין מ"מ אשמע לגיטימי וכן כתב הרה"ק מקאמארא ז"ע⁷ בספה"ק אוצר החיים⁸ בביאור ענין ה"מצות עשה להלות לעניי ישראל שנאמר 'אם כסף תלוה את עמי', ובתחילה הביא את לשון החינוך⁹: "ורצה האל ב"ה להיות בראוי מלומדים ומורגלים במדת החסד והרחמים ומתוך הכשר גופם במדות טובות יהיו ראויים לקבלת הטובה שחלות הטוב והברכה לעולם על הטוב לא בהפכו ובהטיב השי"ת לטובים וישלם חפצו שחפץ להטיב לעולם ואם לאו מצד שורש זה הלא הוא ב"ה יספיק לעניי די מחסורו וזולתו אלא שהיה מחסורו ב"ה שנעשה שלוחים לו לזכותו".

אחר הני"ל מביא הרה"ק מקאמארא ז"ע שם את אריכות לשון הוזה"ק במעלת גמילות חסדים¹⁰ ומסיים בלשון זה: "ומעתה אחי תראה גדל המוסר היוצא מדברי הקדוש הזה, האיך לעשות הכל לשמא דקב"ה לעשות נחת רוח לקונו ויצרו בורא עושו, איתער בר נש חסד בעלמא, איתער לעילא חסד, וכל מה שיעשה יעשה בתחנות וירמוז בעליון, וישמר מאוד מפיתוי היצר מענין הזה שלא יהיה בכלל ערב רב דכל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין, וכמה וכמה בעלי חסדים ירדו מנכסיהן שעשו כמה חסדים וטובות וצדקות ליקריה, ושופט צדק אשר משפטו אמת השפלים אם היה להם זכות, כי רשעים גמורים דרכם צלחה, וכל ישראל קדושים הם מקודשים לד' וכל מעשיהם לריח ניחוח".

הנה נתבאר במאמר הקודם מה שמבואר בספרי החסידות כי ענין הממון והבעלות בכללות הוא ניצוצות וחלקי הנפש שעל האדם לתקן, וכל הדין בידי ממונות למי שייך הממון מבטא את הדין שבוך כל אחד מה עליו לתקן ואלו ניצוצות יש לו להעלות, וזה נקרא עבודת הבורחים. עוד נתבאר כי עיקר התנהגות העולמות העליונים והספירות הם באופן כללי בדרך של הלוואה וחוב ולא באופן של מתנת חנם, כי כל עולם מקבל האור והשפע מעולם שלמעלה הימנו עד האוא"ס ב"ה בבחינת מ"ד באור ישר ואח"כ חוזר ומעלה מ"ן באור חוזר כלפי מעלה. וכשם שכך הוא התנהגות העולמות לפי מעלתם כך הוא גם התנהגות בני אדם בעלמא הדין באופן של משפיע ומקבל, כי העולם מתחלק לעשירים בינונים ועניים, והשפע הצריך לבוא אל העניים עובר אליהם באמצעות העשירים שהם במעלה כידוע מחז"ל, כי לפעמים יש אצל האדם ממון רק כדי שילוח לעני כדאיתא בספה"ק אוהב ישראל¹¹.

וכן איתא בספה"ק דברי חיים¹² וז"ל: "אך זה אי אפשר בטבע העולם כפי מה שהטביע הקדוש ב"ה בעת בריאתו בלתי עשיר ועני משפיע ומקבל, ודרך זה בכל העולמות ואם כן באמת החיות של העני הוא אצל העשיר שהם כאחת נבראו שזה יהיה מקבל וזה ישפיעו, וזה נקרא בחינת דין בתחלת הבריאה".

כי הנה ידוע שהעניים הם האנשים האלו אשר אצלם ההשפעה העליונה היא מתוך הסתר פנים ולכן היא באה אליהם על ידי ממוצע כדאיתא בספה"ק אמרי אמת¹³, והיינו על ידי שהעשירים מלווים להם כמספספ¹⁴, וכידוע¹⁵ שהעניים הם נשמות האבות מבחינת קין הרומז לגבורות ודינים ואילו העשירים הם מבחינת הבל הרומז לחסדים והשפעות.

רצוא ושוב - מלוה ולוה

וכשם שההלוואות שבעולמות העליונים הם באופן של רצוא ושוב, כך גם הלוואה זו של העשיר לעני הוא גם באופן של אור ישר מצד הנותן העשיר ואור חוזר מצד המקבל העני, שהרי כאשר העשיר מלוה לעני הוא גם מקבל מהעני¹⁶, שהרי יש לו לאדם צורך שילוח ממנו¹⁷.

בין העשיר המלוה ובין העני המלוה שניהם עליהם לעמוד בחובתם, כי העשיר עליו להלוות ובכך גלגות כי הממון שלו הוא השפעה אלוקית, וכן הלוה צריך להחזיר ההלוואה ולפרוע חובו ולגלות את היוצרות שגלגל חוזר בעולם, כדאיתא בספה"ק אגרא דכלה"א¹⁸.

ואע"פ שלא כדאיתא נראה כאילו עניין זה הוא סותר שהי ממון לו היכן תכליתו להיות, כבר אמר הרה"ק רבי יעקב מראדזימין ז"ע¹⁹ כי בכך מתורץ קושיית הגמרא שהקשו במסכת קידושין²⁰ את שני כינויי התורה "תורת ה"ו" ו"ובתורתו יגהם יומם ולילה"²¹, אלא שלפעמים יש לכל אחד תורה מיוחדת, כי דין הלוה הוא "לוה רשע ולא ישלם" אשר לפי הרשב"א²² פרעון לבעל חוב הוא מצות עשה²³, ודין המלוה הוא "לא יגוש את רעהו", וחלילה שלא ישנו את תפקידם...

ולכן מצונו בהרבה מספרי החסידות²⁴ שהקבילו בין עניין ההלוואה לעניין הדביקות [כי הלוואה הוא מלש' לויח וחיבור], והיינו משום שעל ידי שהאדם עושה הכל לש"ש באופן של "חנון" - מה שמתבטא על ידי ההלוואה בבחינת "טוב איש חונן ומלוה"²⁵ - על ידי זה הוא נעשה דבוק בהשי"ת ומובטח לו ש"לעולם לא ימוט", כמבואר בספה"ק דגל מחנה אפרים²⁶.

"עבד לזה לאיש מלוה"

ואיתא בכתבי הרה"ק מקאמארא ז"ע²⁷ עליו כי ע"י שהאדם מתנהג במדת "חנון" לפנים משורת הדין לשם שמים, הוא מעורר אף מידה זו אצל השי"ת שאינו תובע ממנו שאינו יכול אלא מתנהג מתוך רחמים ואינו שומע לקול המקטרגים אף שטוענים אמת²⁸, וכמו שדרשו חז"ל²⁹ "חנותי את אשר אחון" - "אע"פ שאינו הגון" ו"רחמתי את אשר ארחם" - "אע"פ שאינו הגון".

ואע"פ שהשי"ת הוא "חנון" מ"מ כבר איתא בכמה ספרי החסידות³⁰ שהוא עדיין מתנהג באופן של הלוואה, והיינו שהשי"ת עדיין גובה חובו מן האדם שהרי "מלך במשפט יעמיד ארץ"³¹ אלא שמסייע לו שיוכל לפרועה³².

וכן על דרך זה איתא משמיה דמורנא הבעל שם טוב ז"ע³³ כי לפעמים אין האדם רוצה ליהנות מן השמיים³⁴ ולכן אין הקב"ה נותן לו במתנת חנם אלא באופן של הלוואה ופריעת חוב, שהרי ידוע שהמורד הנאה מחבירו יכול לפרוע לו חובו³⁵ שלדעת רב הושעיא בגמרא³⁶ וכן נפסק ברמב"ם³⁷ ובשו"ע³⁸ מייירי בכל חוב שבעולם כי "אברוחי ארי בעלמא הוא ושריי³⁹, ולכן אמרו חז"ל לגבי שבת⁴⁰ "אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום, והאמינו בי ואני פורע", ולא במתנה גמורה אלא רק על ידי פריעת הלוואה שאינה נחשבת כמתן הנאה - כי "מניעת תביעה אינה בכלל הנאה"⁴¹.

גוים רבים ואתה לא תלוה"⁴² כלומר שתאחד את הגוים מלשון לויח וחיבור שהיו טפלים אליך וחו"ו לא להיפך שתהיה אתה טפל אליהם, ועל דרך מה שכתב הרה"ק בעל הבני יששכר ז"ע⁴³ בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינא ז"ע⁴⁴ שפאלו כאשר איש ישראל נמצא בדוחק גדול והשעה צריכה לרץ שילוחם כי הוא צריך מעות בחיפות, אע"פ"כ לא יבקש מהשי"ת שיעכורם ילוונו, כי הוא מן התוכחות.

לאור יסוד זה מבואר גם מה שהביא בספה"ק⁴⁵ ייטב לביא בשם הקדמונים שכתבו כי קבלת שכר על מצות צדקה חידוש הוא, שהרי הקב"ה "משביע לכל חי רצון"⁴⁶ ונמצא שבנתינת הצדקה לחבירו הרי הוא כפורע חובו של הקב"ה, אך מ"מ מקבל שכר על זה.

וכתב בספה"ק עבודת ישראל⁴⁷ על פי דברי האור החיים הק"ד כי הטעם שהאדם צריך לעשות כל מעשיו לשם שמים ולהתנהג במידת "חנון" היינו מחמת שכל החיות שיש בעולם הוא הכל

א. באר מים חיים בראשית פרק ג. ב. אוהב חסד תרומה. ג. ראה מחזה אברהם צו. ד. ראה ד"ה נתון. ה. בהר. ו. אמור תרס"ה ד"ה במדרש וכו'. ז. שם ד"ה וכו' ימור. ח. מחזה אברהם ויקרא. ט. בית יעקב תרומה. י. מי שילוח כל תבוא יא. דף רו ע"ב על מדרש פרשה לא. יב. שיש שרפי קודש, תורה, אות עט. יג. עי קידושין לב ע"ב. יד. תהלים א. טו. אוצר החיים יתרו; וראה עוד על דין פריעת בעל חוב בספה"ק דרך פקודין הקדמה אות יד. טז. וראה עוד על חשיבות השלום חוב בספר שיש שרפי קודש, רבי לייב שרש, אות י, בשם ספר זכרון טוב טו ע"ב; וראה עוד בספה"ק סתרת הקודש מאמר הצדקה פרק יב. יז. שם משמואל משפטים תרע"ג. יח. משלי כב. יט. כי תבוא. כ. בדברים כח יב. כא. אגרא דפרקא אות קה. כב. מנחם ציון, שמועות מהרצ"א מדינוב, תפלה. כג. כמובא בישיבת משה שמונת קל ע"ב; הביא בקדושת יום טוב בא. כד. ראה אורח לחיים משפטים על דיני מצוה זאת. כה. ראה מה שמסופר באור המאור ליקוטים, זהירות מלעמוד בדין. כו. ישמח ישראל חוה"מ פסח אות ב. כז. שם משמואל משפטים תרע"ג. כח. שמונת כב. כו. כט. ישמח ישראל וישב; שיש שרפי קודש משפטים ל. משפטים. לא. מצוה טו. לב. זוה"ק כי תצא רפא ע"א. לג. מגיד דבריו ליעקב דף ב ע"א; תולדות יעקב יוסף משפטים אות יג; דגל מחנה אפרים משפטים ד"ה אב; יד. תבוא ד"ה הגה; היכל הברכה משפטים; עבודת ישראל אבות פי"ד. לה. תהלים קיב. לה. לקוטים ד"ה טוב; ועי' עוד משריכ בספה"ק עטרת ישועה יג מרחשון אות א. לו. אוצר החיים משפטים על מלת שלא לתבוע ללוה חובו כשידוע שאין לו לשלם. לז. שם ד"ה ומעתה שחירונו שאות. לח. ברכות ז ע"א.לט. תולדות יעקב יוסף וישב אות ב; באר מים חיים ח"י שרת פרק כד; סידורו של שבת ח"ב פרק ב מאמר. מ. משלי טז. מד. בת עין דרוש לעיר ר"ה. מה. לקוטים יקרים דף ו ע"א; הובא בספר בעש"ט עה"ת לפי יתרו אות מו. מג. ראה העניית כי ע"א. מד. נדרים פי"ד מ"ב. מה. נדרים ל"ו ע"א. מו. נדרים פי"ו ה"ו. מז. י"ד רכב ב.ג. מח. גמר שם. מט. ביצה טו ע"ב. נ. ברטוראל על המשנה שם. נא. יוצא. כי תצא. נב. תהלים קמה טו. נג. אבות פרק ב. נד. ויקרא ה. כא.

מהשי"ת המהימה ומהה הכל בתמידות, והוא כעין חיוב הלוואה לשוב ולמהחזיר הכל להשי"ת, וכן איתא עד"ז בספה"ק ישמה קול שמחה"י להרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע.

ולכן רק מי שחונן הדל מרצונו נכנס בגדר "מלוה ה' חונן דל"י כדאיתא בספה"ק אורח לחימה"י, ובפרט אם ממציא לו מעות לפני בשעת דחקו הדיינו בשעת דחקו של המלוה כמחודש בספה"ק אורח חסדי"י - שהרי כשאין לו מעות בטלים אין לו חיוב להלוות כמבואר בספה"ק שפת אמתי"י - כי עניו"י שעושה זאת לש"ש הוא מעלה מין ונחת רוח לעילא, וכדאיתא בספה"ק תניא"י ששכן הוא נקרא "מלוה ה'" כי הוא מעלה חנת רוח למעלה ועל ידי כן השי"ת מחזיר לו אח"כ בהשפעות כרצונו ומשלם לו כפכל כפלים^ט, ואפילו אם הוא מצדו לא נתכוון כלל לקבל בחזרה מהשי"ת אלא נותן מתנת חנם לפני, אעפ"כ השי"ת פורע לו חובו ומשפיע עליו^ט. שהרי כביכול השי"ת הוא "עבד ליה לאיש מלוה" כדאיתא בספה"ק אגרא דכלה"י וכן בספה"ק אמרי נועם"י ובספה"ק ייטב לב"י, ו"אשרי לו לעבד הבזוי שזוכה שהמלך הגדול והנורא ילוה ממנו מעות ונעשה לו בעל חוב"י^ט.

עניין זה שהאדם עושה לשם שמים מתוך בחירתו הוא ענין קבלת עול מלכות שמים שהשי"ת מקבל מבני אדם, כי זה הדבר היחיד שלא היה לו להשי"ת בעולמו קודם שנבואו בו בעלי בחירה, והיינו מידת המלכות - "לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא" - כמבואר בספרי הקבלה והחסידות^ט, ומבואר בספה"ק מאור ושמש^ט כי זה פירוש הפסוק: "מה ה' א-להיך שואל מעמך כי אם ליראה", והיינו כי יראת שמים שהיא עניין המלכות הוא הדבר היחיד שאין לו להשי"ת בעליונים והוא מקבלם מן התחתונים באופן של שאלה והלוואה.

השפעות באופן של הקפה והלוואה

וכבר נתבאר לעיל כי ישנם בכללות שתי הנהגות מאת השי"ת, שלפעמים הוא "חונן" את האדם במתנת חנם מתוך רצון להשפיע, אך לפעמים הוא רק "מלוה" לו אור וחיות באתערותא דלעילא על מנת שיתעורר האדם עי"ז באתערותא דלתתא, וכמבואר באריכות בספה"ק פרי צדיק"י להרה"ק רבי צידוק הכהן מלובלין זי"ע.

ומבואר כי לרוב החסידים האורות הגשליחים מן העולם הם באופן של הלוואה שעניינה היא תנייה לזמן מוגבל^ט, ואם מגיע זמן הפירעון והשי"ת רואה שהאדם אינו עושה כלום עם ההתעוררות שקיבל אזי גובה ממנו את ההתעוררות, וכמו שאמר הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע^ט על הפסוק "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה", ועיין דבריו בהערה^ט.

לאור זאת מבאר הרה"ק מווארקה זי"ע^ט את מה שנקרא חודש ניסן "החודש אשר ישועות בו מקיפות"י^ט שהוא מלשון הקפה והלוואה, ונתבאר הדברים בספה"ק שם משמואל"י כי עניין זה שהשי"ת מאיר לאדם על חשבון מה שיעשה אח"כ זה אירע לראשונה בעת יציאת בני ישראל מצרים שאע"פ שהיו אז בני ישראל שקועים בתכלית הטומאה מ"מ האיר להם השי"ת אור גדול והוציא מארץ מצרים עם העתיד שקיבלו את התורה. ובספה"ק ישמה ישראל"י הביא זאת, וביאר לפי זה כי זהו "שואלני ודורשין בהלכות הפסח"י^ט והיינו גם מלשון שאלה והלוואה. וכן עד"ז ביאר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע את עניין ההקפות עיי"ש^ט.

עניין זה הוא יסוד המובא בהרבה מספרי החסידות ובפרט באמרי קדשים של רבו"ק מבעלזא זיע"א, כי השי"ת מחשב את המעשים הטובים והזכויות שיקנה האדם בעתיד, ועבור זאת משפיע עליו כבר מעתה השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות, ואין כאן המקום להרחיב בעניין זה שיסודו בהבנת עניין "עולם שנה נפש"י^ט.

אמנם כבר ידוע שאף אורות עליונים אלו באים ביותר למי שעושה עצמו כלי מוכן לקבלם, וכמו שהמשיל חז"ל בתחומא^ט שכמו שאדם ירצה להלוות לעשיר כך הקב"ה "יהב כחמא לחכימין"^ט, כי החכם ישתמש בוודאי בחכמה לטובה ולתועלת, כשם שהעשיר בוודאי יהיה לו מהיכן לפרוע החוב^ט.

ומבואר עוד בחסידות^ט כי כשם שמצד השי"ת יש ב' מיני השפעות וכמבואר לעיל, כך גם בעבודת האדם את בוראו ע"י הדברים הגשמיים יש ב' מיני עבודות, אשר שם האחת "הלוואה" והיא על ידי שבכוח העסק בגשמי ובאמצעותו הוא הולך אח"כ לעבוד את השי"ת, ואילו העבודה השניה והעדיפה היא כאשר העסק בגשמי עצמו הופך להיות עבודת השי"ת והיא "עבודה תמה שאין אחריה עבודה"^ט, ועניין זה הוא יסודי בספרי החסידות, אך אין כאן המקום להרחיב בו.

פירעון החוב – פריעה וגילוי האלוהות החבויה

ונתבאר כי כל השפעה וגילוי אלוהות הבא מלעילא ומשתלשל עד שהוא נמצא באופן גשמי שיוכלו הנבראים לקבלו הוא משתלשל באופן של הלוואה, והיינו שתכליתו הוא

שהאדם יחזיר דבר זה למקורו ושורשו, על ידי שיכיר במקור ההשפעה שהוא השי"ת הנקרא "מלוה" כמבאר בספה"ק ישמה משה"י על פי דברי חז"ל במשנה"י ובמדרש"י וכן עד"ז מובא בספה"ק עטרת ישועה"י שהשי"ת נקרא "המלוה על המשכון"י^ט שהוא הנשמה"א.

על ידי שהאדם מכיר בהשי"ת שהוא מקור ההשפעות הוא מגלה ו"פורע" מלשון פריעה וגילוי את ה"חוב" ואת הנקודה הפנימית^ט החבויה והנחבאת אל מבעד לעולם שהוא מלשון העלם והסתרה"י.

וכן כתב בספה"ק יסוד העבודה"י^ט כי ענין החובות הם ניצוצים קשים אשר בלתי אפשר לעלותם כי אם על ידי מלוה ופרעון^ט, וכמו שביאר בספה"ק נועם אילמך"י את מאמר חז"ל"י "אשרי מי שבא לכאן ותלמדו בידו", והיינו ששמחת האדם החוזר אל שורשו ומקור נשמתו ומעלה אף את תורתו לשם הוא כדוגמת אדם המוכן מוזמן לפרוע חוב הלוואתו שהוא שמח מאוד.

והנה כבר המשילו חז"ל במסכת אבות את עניין העבירות שהם היפך גילוי אלוהות הלוואה, וכמו שאמרם שם"י "החנות פתוחה והחונני מקיף והפנקס פתוח והיד כותבת וכל הרוצה ללות יבא וילוה"^ט, והיינו כמבואר לעיל שכל גילוי והשפעה אלוהית המסתתרת ומכוסה בעולם מכונה "הלוואה", וכן העבירה היא היפך רצון השי"ת והעדר מלכותו ית' ועי' שהאדם עובר על ציווי בוראו הוא ממשכן ומלוה נשמתו ביד הסת"א"י הנפרע ממנו אח"כ כמבואר בספה"ק תולדות יעקב יוסף"י בשם מרנא הבעל שם טוב זיע"א, ועבודת האדם היא לשוב בתשובה שלימה ולהתקרב אל בוראו, ואז "ושב ה' א-להיך את שבותך"^ט, שמתעלים הניצוצות הנפולים הללו אל הקדושה כמבואר בספה"ק אורח לחימה"י.

מודה במקצת וכופר הכל

והנה בכל הלוואה, כאשר בא התובע לגבות חובו יכול הנתבע להתייחס לתביעתו בארבעה אופנים, א. להודות מעצמו קודם שיתבענו הלה. ב. להסכים עם הכל ולפרוע. ג. להודות במקצת ולהישבע מדאורייתא. ד. לכפור בהכל ולהישבע מדרבנן. ואיתא בספרי החסידות כי כך הוא גם לגבי עניין פריעת גילוי האלוהות החבויה בעולם יש ג' דרכים של האדם האין להתייחס לזה, וכדלהלן:

הדרך הא' והעדיפה ביותר היא כאשר האדם בא מעצמו ומודה ומכיר באופן מוחלט במציאותו ובהשגחתו ויבא תשובה ומחיה את כל העולם, וזהו מעלת היוזידי שלאחר שהודה האדם מעצמו^ט שוב אין מקבלים תביעת הס"מ"י כי נעקר ממנו היצ"ה לגמרי^ט, וכדאיתא בזוה"ק"י דכיון שמתוודה מעצמו שוב אין רשות לשטן לקטרג, וזו היתה כוונת משה באומרו "אנה חטא העם הזה חטא גדולה"י^ט.

עניין זה מקורו ביהודה שנקרא כך על שם ההודאה^ט וההכרה מתוך ביטול"ט שכל מה שיש לו הוא מהשי"ת^ט, היפך שר של אדום"י, ועל כן נקראו כל בני ישראל על שמו "יהודים"י כי ההודאה שלהם במציאותו ית' הוא מפנימיותם ולא ע"י תביעה או כפייה חיצונית"י כאמונת העמים"י, וכלשון הרה"ק בעל הייטב לב זיע"ט"י: "ישורש הודאה הוא ציור המצטייר בלב אדם אדונתו וגדולתו ויתעלה".

הדרך הב' היא כאשר האדם אכן מודה כנ"ל אך רק על ידי שמקבל איזה תביעה ורמיזה משמאי על ידי השפעות טובות או צרות ר"ל, וכמבואר בתחילת ספר שערי תשובה לרבינו יונה.

הדרך הג' היא כאשר האדם מכיר במציאות השי"ת רק באופן חלקי, ולמשל כאשר הוא מודה שברא השי"ת את העולם אך חשוב בסיכולותו כי עזב ה' את הארץ ואינו מנהל את העולם כבר, וכמו פרעה שהודה בשם הוי"ה הרומז למציאותו ית' אך כפר בשם א-להים הרומז להנהגת העולם"י, והאדם הזה מכונה "מודה במקצת"י^ט, וכן גם היו אבימלך"י ונעמן"י^ט.

וכן הוא ג"כ כאשר האדם עוסק בתורה ומצוות ללא חיבור פנימי ורגשי"י אלא רק מן השפה ולחוץ, וכמבואר בספה"ק עטרת ישועה"י שהמודה במקצת הוא מי שאחוז בקליפת נוגה הגובלת בין הטומאה הקדושה ויש בה טוב ורע.

אך כבר כתב בספה"ק קדושת יום טוב"י כי גם מצב כזה הוא טוב מאוד כי באמת בוודאי שהוא רוצה להתוודות ולהודות על כל פשעיו "ובכילה בעי דלדוי"י אלא שחוששי, ולכן הוא עדיין מרויב שבועה המבררת ומגלה את נקודת האמת הפנימית של האדם^ט.

והוא על פי כללי התורה הבא מעילא לתתא אין לו תיקון ביותר, וכמבואר בכתבי הרה"ק מקאמאראן זי"ע"י ש"אם כפר בכל אין לו עסק עם הקדושה כי הוא משלש קליפות הרעות שכופרין בכל ואין לו צד קדושה עדיין שיתקן אותו". אמנם אעפ"כ ממש"י הרה"ק מקאמאראן זי"ע"י ש"אבל חכמים והצדיקים גבורי כח בזכות קדושת תורתן רמי רבנן שבועה"י דחזקה אין אדם תובע אלא א"כ יש לו", וכן לדוגמא עליונה מסתמא יש בו ניצוץ הקדוש אלא שעומד במקום מטונן ורמי רבנן שבועת היסט"י.

91. לקוטים ד"ה עד שם חוי. 92. שלח. 93. משלי י"ז. 94. תהי. 95. וישלח. על השם יבמות טז. 96. משפטים. 97. אגרת הקודש פרק טו. 98. ישמה משה בהר לו ע"ב. 99. אורח לחיים משפטים ורואה. 100. דף ע"ב ר"פ ד"ה מדרש לא תתיה. 101. סה ישרה אות לו. 102. בהר. 103. טהרת הקודש מאמר הזקיקה פירא א אות ל. 104. ראה בעניין זה למשל בספרי"ק מאור עינים לפני" לך ד"ה אך דנדוע. 105. כי תצא. 106. ען אות ז. 107. ייטב לכל תולדות. 108. עגרות הבושם לקוטים בתובים אות ו בשם ספר מצמיח שיעודת דף. 109. הובא גם בקול מבושר ח"ג תשובת המפרש אות ט. 110. ועל דברי קדשו: "אל הנה באמת השי"ת מעורר את האדם לתשובה, ותפאום נופל במחשבתו של אדם התעוררות שיעשה תשובה, וזאת היא הלואת הקב"ה אשר נותן להאדם חוב"י, ונחת רוח לעילא, וכדאיתא בספה"ק תניא"י ששכן הוא נקרא "מלוה ה'" כי הוא מעלה חנת רוח למעלה ועל ידי כן השי"ת מחזיר לו אח"כ בהשפעות כרצונו ומשלם לו כפכל כפלים^ט, ואפילו אם הוא מצדו לא נתכוון כלל לקבל בחזרה מהשי"ת אלא נותן מתנת חנם לפני, אעפ"כ השי"ת פורע לו חובו ומשפיע עליו^ט. שהרי כביכול השי"ת הוא "עבד ליה לאיש מלוה" כדאיתא בספה"ק אגרא דכלה"י וכן בספה"ק אמרי נועם"י ובספה"ק ייטב לב"י, ו"אשרי לו לעבד הבזוי שזוכה שהמלך הגדול והנורא ילוה ממנו מעות ונעשה לו בעל חוב"י^ט.